

[Poul Møller.]

forslag, der blev gennemført den 27. marts i år. Jeg kan imidlertid ikke se, hvorfor vi, når vi den 27. marts gennemførte finansministerens forslag, fuldstændig som han foreslog, bortset fra at procenten blev sat ned fra 30 til 25, på ny i november-december skal ændre det, inden det endnu har fået praktisk virkning. Derfor kan jeg i hvert fald ikke medvirke til at ændre disse bestemmelser således, som den højtærede finansminister ønsker det.

Med hensyn til spørgsmålet om forsørgerbegrebet synes jeg den højtærede finansminister var meget patetisk. Han talte om, at det var en retfærdighedshandling, man her foretog, en retfærdighedshandling, som vi har forlangt foretaget år efter år. Jeg har bl. a. gjort det flere gange og er derfor heller ikke gået imod denne retfærdighedshandling. Jeg har kun sagt: lad os gennemføre det rigtige princip, men på en sådan måde, at det bliver rimeligt over for dem, der rammes ved denne forandring. Det kan ikke nytte, at man så henviser til martsforslaget af 1953. Martsforslaget var et reformforslag, og det havde ingen ikrafttrædelsesdato. Gennemførelsen af det ville ikke medføre, at man med en måneds varsel ændrede forholdene for allerede oppebårne indtægter. Hvis vi kan blive enige om det rigtige forsørgerbegreb i fremtiden, hvorfor skulle vi så ikke kunne enes om at lade det træde i kraft på en sådan måde, at vi ikke risikerer, at folk kommer og siger: vi har haft den og den indtægt i år, men vi har oppebåret den under falske forudsætninger, for vi har regnet med at være forsørgere, henholdsvis ikke-forsørgere, i henhold til gældende lov?

Jeg fik ikke noget svar på, om man ville tilslutte sig en arbejdsdeling, således som det ærede medlem hr. Foged og jeg bad om. Det må så vise sig under udvalgsarbejdet, om noget sådant kan lykkes. Jeg vil imidlertid tro, at hvis man er villig at arbejde på den måde, som jeg har foreslået, kan vi gennemføre det, vi kan blive enige om, straks — det gælder også noget af det, den højtærede finansminister anglede efter ros for, nemlig §§ 27 og 42. Ligesom vi i andre samlinger har haft skattereforudvalg siddende, kan vi lade udvalget vedrørende dette lovforslag blive siddende og

drøfte de større og vigtigere problemer, så vi kan blive klar inden folketingsårets udgang.

Finansministeren (Kampmann): Jeg skal lade det ærede medlems rent politiske argumentation vedrørende skattefradragsreglerne ligge. Jeg interesserer mig mere for det tekniske i sagen, og det er det, det ærede medlem og hans parti bliver så forstemt ved. Hvornår de enkelte ting skal træde i kraft, kan der sikkert forhandles om, men det, jeg var mere betænkelig ved, var, at man også ville udskyde tidspunktet for vedtagelsen af disse ting til efter jul. Det tror jeg bliver uhyre vanskeligt for regeringen at indstille sig på, så må vi nok gennemføre det uden oppositionen. Hvis der derimod fra oppositionens side — således som jeg også forstod på det ærede medlem hr. Poul Møller — var tilslutning til at tage ting med af det nye, det, der vedrører skattereformen, så kan vi sikkert nå langt også før jul, og så kan vi altid diskutere, hvornår de enkelte punkter skal træde i kraft.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Hans Knudsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forhandling om ministeren for offentlige arbejders redegørelse til folketinget af 7. november 1957.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 651).

Poul Sørensen: Da jeg på mit partis vegne anmodede den højtærede minister for offentlige arbejder om at give en redegørelse for den nye form for tilskudsbestemmelser, som er blevet indført i den senere tid, og derefter fik en redegørelse fra den højtærede

[Poul Sørensen.]

minister, som efter vor mening ikke indeholdt tilbundsgående oplysninger om, hvorledes ministeren i fremtiden agter at disponere på det område, som han beskæftigede sig med i redegørelsen, føler vi os nødsaget til atter at påkalde ministerens interesse for denne sag.

Som alle her i landet har vi selvfølgelig med stor bekymring fulgt den beskæftigelsesmæssige udvikling i det sidste halvandet år. Det er klart for enhver, at vi i dag står med mangfoldige arbejdsløse, og ikke mindst blandt de ufaglærte, arbejdsmændene, er arbejdsløshedstallet stadig stigende; vi står vel nu med en arbejdsløshed blandt de ufaglærte på 40 000, måske op imod 50 000 mand. Vi er altså i lige så høj grad som alle andre fulde af bekymringer over situationen med hensyn til beskæftigelsen, og vi har da også gang på gang — det vil jeg gerne understrege ved denne lejlighed — under behandlingen af den sidste tids lovforslag forsøgt at give regeringen gode råd med henblik på en bedre tilrettelæggelse af arbejdet her i landet, så beskæftigelsen kan fremmes.

Når jeg har følt mig foranlediget til på mit partis vegne atter at bringe denne sag frem, skyldes det, at det kun var et halvt svar, tinget og offentligheden fik gennem ministerens redegørelse. Man har indrettet reglerne om vejfondstilsbud på den måde — og det kan vel i høj grad betvivles, om denne form er rigtig — at selve beskæftigelsesforanstaltningerne behandles af arbejdsministeriet, og arbejdsministeren henter så et eller andet antal millioner kroner i finansudvalget for at bistå det offentlige med at skaffe flere arbejdssteder. Jeg skal ikke med den korte taletid, jeg har, fordybe mig i dette problem. Jeg vil dog gerne slå fast, som vi ofte har gjort det her i tinget, at hver gang man prøver at undersøge problemerne, viser det sig, hvor ringe en mulighed det offentlige i virkeligheden har for at skaffe nye arbejdssteder. Hvis man undersøger, hvor store midler der skal bringes til veje for at få blot et beskedent antal arbejdere beskæftiget ved hjælp af foranstaltninger via arbejdsministeriet, viser det sig beklageligvis, at der i forhold til midlernes størrelse kun kan gøres såre lidt fra statsmagtens side. Vi må vist erkende,

at det er ikke på den måde, man skal komme de arbejdsledige her i landet til hjælp, og vi ser jo klart, at det er de, om jeg så må sige, mere socialt betonede arbejder, der går via arbejdsministeriet.

Nu har det i løbet af det sidste par måneder vist sig, at den overordentlig frie stilling, den højtærede minister for offentlige arbejder har på visse områder — og her tænker jeg naturligvis først og fremmest på ministerens frihed til at disponere over vejfondens midler — er blevet anvendt på en måde, som vi ikke kan godkende, og som vi i hvert fald gerne vil have lagt frem til offentlig beskuelse i højere grad, end det hidtil har været tilfældet. Jeg henviser til ministerens tidligere udtalelser om, hvor svært det er for det offentlige at skaffe flere arbejdssteder, og jeg vil i denne forbindelse gerne sige, at hvis det er meningen, at den højtærede minister vil anvende de meget store millionbeløb, han disponerer over, til uden at redegøre derfor — det er ministeren ikke forpligtet til, men det ville måske være rimeligt, hvis han alligevel gjorde det — at iværksætte ekstraordinære beskæftigelsesforanstaltninger på en overordentlig fordyrende måde, tror jeg, at ikke alene de motorkørende, som ifølge den lovgivning, de er underkastet, skal skaffe disse midler til veje, men hele samfundet i allerhøjeste grad vil være interesseret i at følge med på dette område og få disse problemer mere klart belyst, end det hidtil har været tilfældet.

Den højtærede minister for offentlige arbejder har knæsat princippet om hakke, skovl og spade ved efterhånden på adskillige områder at have indført håndlæsning ved jordarbejder. I sin redegørelse oplyser ministeren, at han har besluttet at lade den nye klausul gælde ved 61 jordarbejder, medens kravet ikke er stillet ved 28 arbejder. Disse tal kan jo være interessante nok, men man kunne have lyst til at spørge: vil den højtærede minister ikke oplyse os om, hvad disse arbejder dækker? Med den spændvidde, der er mellem økonomisk og beskæftigelsesmæssigt små arbejder og de arbejder, der kræver de store millionbeløb, er det ikke nok for offentligheden at få at vide, at det drejer sig om 61 arbejder. Jeg spørger altså ministeren, om han ikke kan klargøre for os, hvad den nye klausul, mini-

[Poul Sørensen.]

steren har indført, betyder i penge, hvor meget den lægger beslag på af de bevilgede midler, af de 90 mill. kr., som vi har fået at vide det drejer sig om i indeværende år.

Jeg føler det nødvendigt stærkt at understrege, at et tilbageskridt af denne art vidner om, at vort samfund langtfra er i stand til at klare sig over for den konkurrence, der påføres os udefra, og som vi efter vor mening skal kunne imødegå. Det er et tilbageskridt, når det er kommet dertil, at fordyrende jordarbejder sluger en væsentlig del af de midler, der fremskaffes ad de pågældende kanaler med henblik på at modernisere samfundet og sætte det i stand til at klare den nødvendige forøgelse af produktionen.

Og så hører man endda — mine oplysninger stammer fra dagspressen på de pågældende steder, og jeg har endnu ikke set det benægtet — at f. eks. de folk, der har ansvaret for arbejdet ved Siødæmningen, hævder, at det ville være billigere, om man gav de arbejdere, ministeren med denne klausul har hentet ind, 50 kr. om dagen og i stedet bragte vor tids normale apparat, nemlig de moderne maskiner, ind i billedet.

Vi er altså i året 1957 i den situation, at der ved vejfondsarbejder, som skulle medvirke til at modernisere hele vejnettet her i landet, bliver arbejdet på en sådan måde — forudsat, at disse oplysninger passer, og jeg har ikke grund til at tro, at Svendborg amtsråds oplysninger ikke skulle dække de faktiske forhold — at man skulle kunne give hver af disse arbejdere 50 kr. om dagen og alligevel få arbejdet gjort billigere, ved at maskinerne, som er det moderne middel, bringes ind i arbejdet.

Et andet arbejde, der har været diskuteret, Årsballevejen på Bornholm, er fordyret på en sådan måde, at man efter oplysningerne fra pressen derovre — og amtsrådet har ikke benægtet det — kunne give 10 000 kr. om året til den snes mand, der skal beskæftiges ved arbejdet, og så få det billigere udført, hvis man satte maskinerne til at virke. Derfor vil jeg gerne spørge den højtærede minister — jeg er ikke i stand til at kunne skønne over det, for jeg har ikke tallene fra de enkelte kommuner — om der skulle være særlig stor arbejdsløshed på de steder. Jeg er i stand til at skønne over det, for så vidt

angår de større områder, der dækkes af arbejdsløshedskontorerne, og derudfra må jeg mene, at der ikke er større arbejdsløshed, end der beklageligvis er andre steder i landet, og nogle steder er der endda meget større arbejdsløshed end disse steder.

Efter min mening vil det være logisk for ministeren efterhånden at gennemføre denne bestemmelse ud over det ganske land, og så kan vi efterhånden få gjort op, hvor mange af disse 90 mill. kr. der anvendes til virkelig produktiv forbedring af samfundsforholdene, og hvor mange der går til de dispositioner, som tidligere blev gennemført af den højtærede arbejdsminister, nemlig ved beskæftigelsesforanstaltninger, men som altså nu i væsentlig grad skal overtages af den højtærede minister for offentlige arbejder.

Det har været fremført, at kommunerne ikke har reageret synderlig meget. Det tror da jeg! Enhver, der har den mindste forbindelse med kommunalt liv, vil vide, at med den konkurrence — for mig at se på usundt grundlag, og derfor finder jeg det rigtigt at overveje, om ikke den nuværende bevillingsform skal ændres i det hele taget — som det nu er nødvendigt for enhver kommune at gå ind i for at få midler af denne art, er det helt klart, at det, særlig de ansvarlige amtsråd, men også købstadkommunerne først og fremmest tager sigte på, selvfølgelig er at skaffe penge hjem til området og ikke at sætte sig imod de bestemmelser, som ministeren pånøder dem. De må naturligvis gå den for det lokale område mest gavnlige vej, nemlig først og fremmest at skaffe pengene hjem. Derfor overrasker det mig ingenlunde, at kommunerne ikke har rejst sig i stor protest. De steder, jeg har nævnt, ligger det klart for dagen, så i den forbindelse må jeg afvise den højtærede ministers redegørelse. Jeg vil gerne føje til, at jo mere man trænger til bunds i sagen, både i den højtærede ministers dispositioner og i andre dispositioner vedrørende midler, som det offentlige stiller til rådighed til beskæftigelse, i jo højere grad viser det sig, at det simpelt hen ikke lader sig gøre for det offentlige at overtage denne rolle. Hvis der skal føres en virkelig beskæftigelsespolitik, må det ske over erhvervslivet. Det er sagt gang på gang i det høje ting, og jeg vil gerne gentage det, for det er åbenbart nødvendigt

[Poul Sørensen.]

over for den højtærede minister at gentage, at det må være på denne måde, man lægger tingene til rette.

Jeg skal ikke komme ind på den lovgivning, der hidtil har været gennemført af flertalsregeringen. Jeg tænker på tvangslån, skatter og andet, som i allerhøjeste grad har medvirket til, at den normale investering i samfundet er blevet forringet, således at vi står med den store byrde, som arbejdsløsheden er for samfundet, og først og fremmest med den store ulykke, som det er for de arbejdsløse ikke at have beskæftigelse. Derfor vil jeg henvende den højtærede ministers og regeringens opmærksomhed på vore råd og de synspunkter, vi på disse områder har fremsat. Jeg har lagt mærke til, at den højtærede minister har svaret usikkert, idet han også henviste til erfaringerne fra en tidligere tilværelse inden for de faglige organisationer. Hvis den højtærede minister vil modtage et godt råd — jeg er dog ikke sikker på, at den højtærede minister vil gøre det — vil jeg bede ministeren tænke tilbage på de synspunkter, han dengang gjorde gældende.

Vi må i hvert fald protestere mod den form, der her anvendes. Det er et tilbageskridt, der er sket, i stedet for et fremskridt.

Carl P. Jensen: Jeg vil gerne på mit partis vegne takke den højtærede minister for offentlige arbejder for den saglige — og jeg synes også vel underbyggede — redegørelse, vi har fået i forbindelse med den debat, der har været ført i visse kredse om, jeg kan vel sige: maskiner kontra manuelt arbejde. Ministerens redegørelse har, forekommer det mig, trods den voldsomme tekniske udvikling inden for en række områder placeret hensynet til det levende menneske i forgrunden, og det kan vi kun være tilfredse med. Egentlig burde man vel nok have tillagt det ærede medlem hr. Poul Sørensen de ædleste motiver til at stille sit spørgsmål, netop fordi han har givet ministeren lejlighed til at understrege dette, men jeg beklager, at jeg i reglen er lidt forbeholden, når det drejer sig om det ærede medlems interesse og bekymring, som han sagde,

for arbejdsmarkedet i almindelighed og arbejderne i særdeleshed, simpelt hen fordi jeg har visse bitre erfaringer i så henseende, erfaringer, der viser, at hos det ærede medlem er teori ét, men praksis noget helt andet. Det ærede medlem har selv engang været arbejds- og socialminister, og alene af den grund burde han have kendskab til de sociale og de menneskelige hensyn, der, således som den højtærede minister gav udtryk for det i sin redegørelse, har været tungtvejende argumenter i den vurdering, der er foretaget i hvert enkelt tilfælde, hvor det drejer sig om at skabe mest mulig beskæftigelse for de bevilgede midler. Efter min opfattelse har denne vurdering navnlig været bragt i anvendelse inden for de geografisk bestemte områder i landet, hvor man — og det gælder navnlig landkommunerne — ikke har været tilstrækkelig forudseende med hensyn til at have beredskabsarbejder for hånden til imødegåelse af en lokal arbejdsløshed i de perioder, hvor landbruget ikke har anvendelse for arbejdskraften.

Jeg tillader mig at tro, at der er adskillige sogneråd rundt om i landet, der i dag må erkende dette og derfor ikke deler den opfattelse af ministerens dispositioner, som visse dele af pressen har givet udtryk for. Måske tager jeg fejl, men når det konservative folkeparti ikke, som vi så ofte har set det, har haft partiet venstre med her, i hvert fald ikke i sin henstilling om en redegørelse for sagen, kan det tænkes, at man langt ind i sogneråd, hvor venstre har flertal, ser med en vis sympati på bestræbelserne for at fremskaffe arbejde fremfor arbejdsløshed, selv om der må fires lidt på nogle principper. Her er nemlig tale om ganske ekstraordinære foranstaltninger; det fremgik klart af ministerens redegørelse. Derfor gjorde det også et forstemmende indtryk, at det ærede medlem hr. Poul Sørensen ikke kunne erkende, at det var netop det, der var tilfældet. Jeg tænker her på en bemærkning, det ærede medlem gjorde i onsdags, da han bl. a. udtalte (Folketingstidende 1957-58, sp. 595):

„Det er ret ejendommeligt, at man på denne måde skruer tiden tilbage; det er noget, som vi fra vor side ikke rigtig forstår.“

[Carl P. Jensen.]

Det kan ikke være rigtigt at fremstille situationen sådan. Den højtærede minister har klart understreget det urimelige heri, og jeg erindrør om, at ministeren erklærede, at det var ham magtpåliggende at fremhæve, at han lige så lidt som andre regeringsmedlemmer var tilhænger af at skrue udviklingen tilbage og gå væk fra brugen af maskiner, hvor de betyder fremskridt både økonomisk og derved, at de afhjælper det hårde legemlige arbejde.

Man har i pressen antydnet, at ministeren gik Dansk Arbejdsmands Forbunds ærinde. Ikke mindst på den baggrund synes jeg man bør vide lidt om, hvilken indstilling forbundets ansvarlige ledelse har til den tekniske udvikling. I arbejdsmændenes medlemsblad for den 15. oktober i år kan man gøre sig bekendt med det. I en ledende artikel, som er skrevet af bladets redaktør, forbundssekretær Richardt Børgesen, en kendt kommunalpolitiker og borgmester i Hillerød, siges det, at man er opmærksom på problemets mange sider, også de investeringsmæssige. Med den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne bringe et par citater. Redaktøren skriver:

„Mange firmaer har i tilknytning til udførelsen af tidligere større arbejder anskaffet store og dyre maskiner, hvis anskaffelsessum naturligvis skal forrentes og amortiseres, og kan maskinerne ikke anvendes, er der ingen mulighed for tilvejebringelsen af den fornødne kapital til opfyldelsen af indgåede forpligtelser i så henseende.“

Op videre:

„Maskinernes uvirksomhed er således et uafviseligt problem, der ligefrem har givet de pågældende arbejdsgivere et direkte indblik i alle de vanskeligheder, der spontant opstår for den arbejder, der efter afskedigelsen må friste livet på grundlag af den sparsomt tilmålte arbejdsløshedsunderstøttelse.“

Om princippet vedrørende maskinerne siger han:

„Er arbejderne, og i dette tilfælde specielt arbejdsmændene, da maskinernes fjende? Hertil må svares et ubetinget nej. Hvert nyt teknisk hjælpemiddel, som vil være i stand til at aflaste arbejdsmandens hårde og slidsomme arbejde, må

hilses med tilfredshed. Hejseapparatet på byggepladserne har løftet de tungeste byrder af murerarbejdsmandens skuldre, og det samme er tilfældet med de før omtalte jordbearbejdningsmaskiner og mange andre maskiner, der er fremstillet til udførelse af specielle arbejder. Arbejdsmændene er endog så interesseret, at de i tusindvis hvert eneste år benytter deres fritid til at tilegne sig en masse teoretisk viden om maskiners virken ved at frekventere arbejdsteknisk skole. Men der mangler stadig en ved maskinernes anvendelse fornøden nyordning med hensyn til fordeling af de øgede indtjeningsbeløb.“

Der er altså mellem ministeren og Dansk Arbejdsmands Forbund ingen som helst divergerende opfattelse af principperne for den tekniske udvikling. Der er ikke tale om at skrue udviklingen tilbage til maskinknusernes tidsalder. Der er alene tale om hensynet til det sociale problem, der opstår inden for et meget begrænset område. Der er, som ministeren udtrykte sig, tale om menneskeskæbner. Den økonomiske side af sagen kan kun dreje sig om en relativt beskeden meromkostning ved de pågældende anlægsarbejder. Man kan ikke se bort fra, at de arbejdsmænd, der her kan blive tale om, i stedet for at udføre det arbejde, som de nu får lejlighed til, skulle have oppebåret arbejdsløshedsunderstøttelse. Jeg stiller mig meget tvivlende over for det ærede medlems beregninger af omkostningerne, som sikkert ikke vil kunne stå for en nærmere kritik.

I øvrigt er det vel et spørgsmål, om indsættelse af maskiner i alle tilfælde betyder den besparelse, som man gerne vil hævde. Jeg tror ofte, denne påstand unddrager sig den fornødne kontrol, hvilket for så vidt underbygges af det eksempel, som ministeren anførte i torsdags. Jeg kan i hvert fald ikke være uenig i de betragtninger, som ministeren gjorde gældende: at der i adskillige tilfælde er købt dyre maskiner til anlægsarbejder, hvor man burde have holdt lidt igen. Jeg tror, der er mange entreprenører, der i dag bittert angrer disse indkøb, også ved arbejder, hvor ingen har blandet sig i spørgsmålet om maskinernes anvendelse. Det er en speciel art af entreprenørmateriel, der her kan være tale om, og der er

[Carl P. Jensen.]

ingen entreprenør, der vil kunne gå ud fra en kontinuerlig anvendelse af disse maskiner på samme måde, som når det drejer sig om maskiner i industriproduktionen. Alt dette har ministeren imidlertid fremsat nogle betragtninger om, og det kunne for mit vedkommende kun blive gentagelser. Jeg kan kun føje til, at jeg ganske kan slutte mig til ministerens synspunkt.

Jeg takker for ministerens redegørelse. Jeg anerkender hans principielle synspunkt og kan kun være tilfreds med, at ministeren i sine overvejelser om at fravige disse principielle synspunkter har haft mod til at betragte det menneskelige og de sociale motiver som noget centralt i hele det område, som ministeren har ansvaret for.

N. Chr. Christensen: Inden jeg føjer nogle bemærkninger til den redegørelse, den højtærede minister har fremsat vedrørende det spørgsmål, der er til forhandling i dag, vil jeg gerne sige, at det vist dog var temmelig søgt, når det ærede medlem hr. Carl P. Jensen prøvede at give sorteper videre til landkommunerne med hensyn til beskæftigelsen, med hensyn til arbejdsløsheden. Det ærede medlem mente, at man i landkommunerne i dag måske fortrød, at man ikke havde haft beredskab, så man kunne få sat arbejde i gang til modvirkning af den store arbejdsløshed. Jeg kan forsikre det ærede medlem, at det ikke alene er i landkommunerne, at man pines og plages af arbejdsløshed. De socialistisk styrede bykommuner har nøjagtig det samme problem. Gå f. eks. til Horsens og se på den ulykkelige skare af arbejdsløse; arbejdsløshedsprocenten er dér på 25. Jeg siger ikke, at regeringen alene er skyld heri, men jeg siger, at den beskæftigelsespolitik, den skattepolitik, som denne regering fører, i høj grad bidrager til at øge arbejdsløsheden.

Den redegørelse, som ministeren for offentlige arbejder fremsatte i folketingets møde den 7. november om motiverne for indførelsen af den såkaldte håndlæsningsklausul, var helt igennem utilfredsstillende, helt igennem selvmodsigende, helt igennem udflydende. Jeg kan altså ikke deltage i det ærede medlem hr. Carl P. Jensens ros

til ministeren for de særlige menneskelige egenskaber, der lyste ud af denne redegørelse.

Der var dog samtidig i redegørelsen en indrømmelse af, at alt i forbindelse med denne tragiske sag ikke er, som det burde være. Der var mange halve undskyldninger i den højtærede ministers redegørelse, og den er i kommunerne blevet modtaget som et nyt ministerielt attentat mod det i forvejen udhulede selvstyre. Ministeren erkendte for det første, at det ministerielle krav om håndlæsning ved jordarbejder er stillet i en række tilfælde. Det viste sig at være i de fleste tilfælde, nemlig, som det allerede er oplyst, i 61, medens kravet ikke var stillet i 28. Det vil altså sige, at i mindre end en tredjedel af tilfældene er der ingen klausul. Her er der sket en ændring med hensyn til, hvorledes beskæftigelsesarbejderne fremtidig skal udføres i kommunerne. Ministeren undskylder sin handlemåde med, at der ikke alene må tages hensyn til de trafikale problemer, men også til de beskæftigelsesmæssige og til de sociale. Det drejer sig her, siger ministeren, om 500-600 helårsarbejdere, der kan finde beskæftigelse. Håndkraftklausulen koster kun 5-6 pct. mere, siger ministeren, og så føjer han til, hvad der er rigtigt, at det er tungt at være arbejdsløs, og at der må gøres noget for de arbejdsløse her i landet.

Spørgsmålet er, om det, der gøres, er det rigtige. Bevares, den højtærede minister er ikke modstander af, at vi har maskiner til hjælp for arbejdet her i landet, men alligevel kommer det dog som et hjertesuk, at der var måske kommet lidt for meget fart i indførelsen af disse maskiner her til landet, og at det måske ikke kan være til nogen skade, at der kommer et midlertidigt stop o. s. v.; måske kan der spares valuta, siger den højtærede minister, måske kan der blive noget mere til maskiner til anvendelse i eksportindustrien; kommunerne ønsker beskæftigelse o. s. v., o. s. v. Således taler den højtærede minister frem og tilbage. Trafikale fremskridt og beskæftigelse — et skuldertræk. Maskiner, der bliver sat ud af brug — et nyt skuldertræk. Lidt dyrere måske; det er dog kun 5-6 pct. — et nyt skuldertræk. Og hvad er der ved det hele at gøre? Ærlig talt, højtærede minister, jeg synes, at det var en temmelig trist fremstil-

[N. Chr. Christensen.]

ling, ministeren gav. Det var tydeligt at mærke, at det var en sag, der skulle forsvares, men — undskyld, jeg siger det — hverken forstanden eller hjertet var med i forsvaret, og den højtærede minister har dog ved tidligere lejligheder vist, at han både har hjerte og forstand. Det mærkedes imidlertid tydeligt, selv om den tidligere ordfører prøvede på at bestride det, at Dansk Arbejdsmands Forbund havde haft en finger med i spillet, da den højtærede statsminister i sin programtale her i det høje ting bl. a. sagde, at der må foretages en omlægning af vejtilskuddene, så der både spares penge og sikres større lokal beskæftigelse.

Dengang var der måske ikke så mange, der hæftede sig ved det; nu kan vi se, hvad det betyder. I praksis betyder det, at vejtilskuddene, altså de, der bl. a. skal anvendes til arbejdet med at istandsætte veje, er blevet nedskåret med 10 mill. kr., og håndkraftbestemmelsen betyder, selv om den måske får flere folk i arbejde, at der bliver færre vejstrækninger at behandle. Dette vil igen sige, at det beskæftigelsesmæssige som social foranstaltning er trængt i forgrunden, og at sikringen af vejnetsudvidelsen, som motormillionerne udtrykkelig er bestemt for, er trængt i baggrunden. Det er at skrue udviklingen tilbage. Det offentlige kan ikke løse beskæftigelsesproblemet; det kan kun produktionen, der er afhængig af den politik, der føres her i landet. Og når produktiviteten nu også tages ud af vejarbejderne, som skal gøres til rene sociale foranstaltninger, ved at ministeren beordrer udviklingen tilbage, så er vi ikke langt fra parodien.

Jeg anbefaler den højtærede minister at læse sit partiorgan Demokraten i Århus, der i en artikel gør opmærksom på, at det, som ministeren nu har sat i gang, ikke kan fremme produktionen her i landet; det tager tværtimod selve produktiviteten ud af hele dette vældige område.

Taletiden er jo ikke til at behandle et dybtgående sagligt materiale, selv om det

havde foreligget, men dette materiale foreligger ikke. Det ærede medlem hr. Poul Sørensen efterlyste nogle oplysninger om, hvorledes fordelingen var sket. Jeg vil gerne stille mig bag ved denne efterlysning, og jeg vil gerne understrege, at de oplysninger, vi har om arbejder, der har været omtalt i pressen, ikke bekræfter den højtærede ministers fremstilling.

Den tidligere omtalte vejsag på Bornholm blev rejst allerede sidste sommer, da man søgte om vejtilskud. Først i juli i år fik man bevillingen igennem, nemlig 85 pct. af 1¼ mill. kr., behæftet med den omtalte håndlæsningsklausul. Denne fordyrer arbejdet med op imod 200 000 kr., og der er altså ikke, som den højtærede minister har nævnt, tale om at lægge 5-6 pct., men 15-16 pct. på. Der er videre tale om, at 20 mennesker mere kan komme i arbejde, men sagen er i den grad forsinket gennem ministeriet, at arbejdet et år efter, at man har søgt om tilskud, endnu ikke er sat i gang. Der blev søgt om denne bevilling allerede sidste år, men arbejdet er endnu ikke kommet i gang, og jeg tvivler meget om, at det kommer i gang i år, fordi ministeren her lægger det kommunale selvstyre hindringer i vejen.

Jeg vil også minde det ærede medlem, der var så glad over, at ministeren havde sat mennesket i forgrunden, om, at med den slags — undskyld, jeg siger det — fraser løser man ikke beskæftigelsesproblemerne. Der er blandt arbejderne nogle, der ønsker at beskæftiges ved disse maskiner, som er deres hjælpere. Det er jo kendt, at arbejderne ved et stort kloakeringsarbejdeovre i Vestjylland ansøgte om at få lov til at betale for, at maskinerne blev bragt i anvendelse. De ville personligt entrere med entreprenøren, men det måtte de ikke. Disse arbejdere forstod, at maskinerne var deres venner, deres hjælpere. De havde ikke noget ønske om, at disse dyrt anskaffede maskiner nu skulle sendes på lossepladsen. Jeg synes, det er ganske uforståeligt, at en minister, der har været her i det høje ting for at anmode om over 150 mill. kr., for at vi kan

[N. Chr. Christensen.]

indlede jetalderen, for at Danmark kan følge med på flyvningens område, på et andet område inden for den højtærede ministers ressort går lige den stik modsatte vej. Her siger han med et skuldertræk: der er måske blevet indført for mange maskiner her i landet; lad os nu sætte dem til hvile lidt; lad os lade være med at bruge penge foreløbig til dette. Men disse penge er jo brugt, disse penge er investeret, kommunerne har investeret dem, entreprenørerne har investeret dem, de er med i beregningerne af det tilbud, der bliver givet ud fra en sund handelsmæssig opfattelse af, at forrentning og afdrag skal kunne ske på ordentlig vis. Så kommer den højtærede minister og siger: vi sætter roligt disse maskiner til side, nu kan arbejderne igen få lov til at svinge deres skovl, deres hakke og deres spade — ja, det sang Skjoldborg om i sin tid, højtærede minister, jeg ved det godt. Men jeg kommer virkelig til at tænke på, om det kan være socialdemokratiets mening, at vi skal skrue udviklingen så langt tilbage, at vi, om ikke just — som værnevnerne gjorde i England, da maskinerne blev taget i brug — ødelægger maskinerne, så dog saboterer dem.

Jeg vil henstille til den højtærede minister — og jeg tror, jeg her er i overensstemmelse med, hvad kommunalfolk landet over ønsker på dette område, for de går jo, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen rigtigt sagde, ikke til ministeren og modsiger ham, når de så ikke kan få tilskuddene — at han trækker dette cirkulære tilbage, så at vi i stedet for kan komme ind på en fornuftig fremskridtslinje, og at ministeren slår ind på den vej, han har fulgt på andre områder.

Kirkegaard: Når man i det private erhvervsliv agter at foretage en investering, er man simpelt hen nødt til efter en nøje udarbejdet plan at søge at få det projekt, som det drejer sig om, gennemført så billigt som muligt med det formål at opnå den bedst mulige rentabilitet. Sådan bærer en fornuftig mand sig ad i det private erhvervsliv. Og det gør man ganske simpelt, fordi man ved, at det ellers vil vare for længe, inden man får råd til at foretage den næste investering, den næste udvidelse, den næste forbedring af vedkommende virksomhed.

Med de få bemærkninger, jeg her allerede har fremsat, har jeg indirekte prøvet at give udtryk for min stilling til det problem, som her er til forhandling, problemet håndkraft eller maskiner.

I det private erhvervsliv er man — på grund af en for ringe liberalisering, måske i særlig grad inden for eksporterhvervene — ganske på det rene med, at man ikke kan opnå et tilfredsstillende driftsresultat og heller ikke få gennemført tilstrækkelig billige investeringer uden en udstrakt anvendelse af maskiner, altså af de til rådighed stående tekniske hjælpemidler. Sådan gør vi i det private erhvervsliv, og jeg vil gerne anbefale den højtærede minister for offentlige arbejder — og i øvrigt hele den nuværende regering — stort set at følge den samme linje. Jeg tror, det er en linje, der kan holde.

Nu ved vi alle, at vi har for mange arbejdsløse, og der er vist i denne sal ikke mange, som ikke gerne vil yde et bidrag til at bringe denne arbejdsløshed ned — helst helt ned til en nødvendig reserve.

Nu nægter jeg ikke, at man måske kan nå dette mål ved mere eller mindre at sætte maskinerne i skammekrogen. Det kan se ganske tilforladeligt ud, men jeg er sikker på, at det vil give bagslag. Jeg er af den opfattelse, at vi skal gå den modsatte vej; jeg tror, vi skal bruge maskiner i endnu højere grad, end vi gør det i dag, måske under den form, at vi indtil videre prøver på at udnytte de maskiner, vi allerede har, bedre, end vi gør det i tiden — jeg vender tilbage til dette om lidt.

Det er rimeligt, at den højtærede minister gerne vil placere anlægsarbejder og andre projekter, som ministeren har den afgørende indflydelse på, i de egne af landet, hvor ledigheden er størst. Jeg mener, at dette er både rimeligt og rigtigt. Er der tale om en afgørelse, om et valg mellem 2 lige påkrævede anlæg, er det rigtigt at gennemføre det projekt, som afhjælper den største arbejdsløshed. Herom er der sikkert ikke nogen uenighed i denne sal.

Ministeren nævnte i sin redegørelse, at han ikke sjældent bliver anmodet om bevilling til en vej, som vel begrundes med trafikal betydning, men desuden — og lige så stærkt — med den på stedet værende arbejdsløshed. Som randbemærkning vil jeg

[Kirkegaard.]

gerne sige, at det er min erfaring, at mange mener, det sidste argument har en ganske særlig virkning over for en socialdemokratisk minister.

Det er forståeligt, om en minister gerne vil godkende et sådant projekt, som altså begrundes med trafikal betydning, men i lige så høj grad med den på stedet rådende arbejdsløshed. Jeg forstår som sagt, at ministeren gerne vil bevilge et sådant projekt, men allerede her er vi inde på et område, hvor en minister skal være forsigtig, for her nærmer vi os de projekter, hvor der kan blive tale om fejlinvesteringer, og vi ved jo allesammen, at det har vi i tiden ikke råd til. Personlig er jeg villig til at give en minister en margen til at gøre det, som jeg mener er forkert, og jeg tror, at mit parti ser på det på samme måde.

Den højtærede minister nævnedes i sin redegørelse, at der i 61 af 89 tilfælde var stillet krav om håndlæsning. Jeg vil advare ministeren mod at gå videre i retning af at anbefale håndlæsning. Hvis ministeren går videre ad den vej, tror jeg ikke, ministeren undgår at få det skudsmål af den offentlige mening her i landet, at ministeren får for lidt for de penge, han på statens vegne giver ud. Hvor stor prisforskellen er mellem håndlæsning og maskinlæsning, kan jeg selvfølgelig ikke afgøre, men efter de erfaringer og de iagttagelser, jeg har haft lejlighed til at gøre, tror jeg, forskellen er langt større end de 5-6 pct., som har været nævnt denne sag vedrørende.

Vi er enige om, at vi har for mange arbejdsløse, men alligevel tror jeg ikke, det nytter, vi taler så meget om beskæftigelse, som vi gør. Det er på en måde selve udtrykket „beskæftigelse“, jeg hæfter mig ved, idet jeg ved „beskæftigelse“ i og for sig tænker på noget sekundært. Beskæftigelse er noget, man fortrinsvis skaffer børn, måske i særlig grad børn under den skolepligtige alder. Voksne mennesker skal ikke have beskæftigelse, de skal have produktivt arbejde. Det er min opfattelse, at vi har snakket for længe og for meget om beskæftigelse her i landet; jeg tror, vi trænger til at få drejet problemet så meget, at det, vi drøfter med hinanden, er muligheden for at opnå den størst mulige produktion. Når

vi det, får vi ganske simpelt fuld beskæftigelse i tilgift.

Men hvordan når vi dette? Det er derom, meningene er delt. I øjeblikket taler prisudviklingen på verdensmarkedet ikke for en forøgelse af landbrugets produktion, desværre ikke. Det er industrien, jeg for mit vedkommende slår min lid til, en større industriproduktion både til eksport og til hjemmemarkedet. Hvad det sidste angår, altså industrivarer til hjemmemarkedet, forekommer det mig lidet rimeligt, at vi betaler kæmpesummer i arbejds løn til udlandets arbejdere, samtidig med at en stor part af vore egne arbejdere går ledige. Nu ved jeg meget vel, der vil blive indvendt, at opsparingen er for lille, vi har ikke råd til de store investeringer. Dette siges og fremhæves mange gange fra industriens side, og man fremhæver, at det koster 50 000 kr. at oprette bare en enkelt arbejdsplads inden for industrien. Jeg erkender, at det maner til forsigtighed. Derfor tænker jeg på — jeg har antydnet det en enkelt gang før her i tinget — om ikke det var muligt at udnytte den bestående produktionskapacitet både af maskiner og bygninger bedre, end vi gør det for tiden, f. eks. ved toholdsdrift, eventuelt ved døgn drift. Indtil vi får råd til de store nyinvesteringer, tror jeg simpelt hen, vi bliver nødt til at gøre det for at skaffe arbejdspladser til de unge fra de store årgange. Jeg mener i øvrigt, det vil være en værdifuld opgave for arbejdsmarkedets to parter at løse — til gavn for begge parter i øvrigt.

Heroverfor vil nogen indvende, at det er ikke morsomt at have forskudt arbejdstid. Det er det formentlig ikke, men tusinder og atter tusinder af medborgere klarer jo da det problem ganske godt, og jeg er fuldstændig sikker på, at det helt store flertal af danske arbejdere hellere vil have forskudt arbejdstid, end de vil gå ledige.

Hvad vi særlig skal sætte ind på, det kan vi også strides om. Det er blevet mig fortalt, at de store virksomheder som Burmeister & Wain har ordrer til flere år frem i tiden. Det er yderligere blevet mig fortalt, at danske skibe, af enhver art næsten, er anerkendt og efterspurgt verden over. Det samme gælder danske dieselmotorer, kølemaskiner, mejerimaskiner, hele cementfabrikker o. s. v.

[Kirkegaard.]

Som landmand tænker jeg tit på, hvorfor vi ikke selv fremstiller flere af de dyre maskiner, som landbrugets brug anvender. De dyreste maskiner, vi bruger, er næsten altid af udenlandsk oprindelse. Det gælder i ganske særlig grad traktorer, men også selsvindere, mejetærskere, slåmaskiner o. s. v.

Nu har jeg mange gange hørt, at danske arbejdere og danske teknikere står på højde med de allerbedste, og jeg tror, det er rigtigt. Men netop fordi det er tilfældet, har jeg tilladt mig at fremsætte disse betragtninger til overvejelse, og netop derfor har jeg visse forventninger i retning af, at de kan efterkommes.

Jeg tror altså i og for sig ikke, vi mangler produktive opgaver, men en eller anden vil nok indvende, at vi ikke har råstoffer og ikke har brændsel, og derfor kan vi ikke klare en del af de opgaver, jeg har nævnt. Det er rigtigt, vi har ikke råstoffer, vi har ikke brændsel, men det kan ikke være det afgørende. Råstoffer og brændsel skal jo betales, ganske uanset om produktionen bliver gennemført i udlandet eller her. Det, som er afgørende for det færdige produkts værdi, er i og for sig ikke råstoffer og brændsel, det er den store arbejds løn.

Jeg er naturligvis klar over, at jeg kan risikere at få de betragtninger, jeg her har fremsat, underkendt af folk, som kender industriens forhold indefra, hvad jeg altså ikke gør. Derfor vil jeg sluttelig tillade mig at nævne den pjece, som direktør Andreasen, „Cheminova“, har sendt både regeringen og tingets medlemmer. I denne pjece peger direktør Andreasen på en lang, lang række af uløste produktive opgaver. Jeg tillader mig at bede regeringen om at tage de i nævnte pjece fremsatte synspunkter op til velvillig og hurtig behandling. Jeg tror, der kan nås adskilligt derved.

Efter de forskellige ting, jeg her har nævnt, må min konklusion denne sag vedrørende blive, at vi ikke savner produktive opgaver og ikke savner produktivt arbejde.

Gudrun Bjørner: Da mit partis ordfører i denne sag ikke har kunnet være til stede under forhandlingen, skal jeg på retsforbundets vegne udtale, at vi synes, det tydeligt fremgår både af ministerens redegørelse

og af forhandlingen her, at der er ingen i denne sal, som tror på, at det er en rationel løsning af arbejdsløshedsproblemet at bruge håndlæsning i stedet for maskinkraft. Det er vi fuldstændig enige om; det er ikke nogen rationel løsning af problemet, og retsforbundet konstaterer med tilfredshed, at ministeren da også har lovet igen at se på problemet. Vi regner nu med, at man rundt omkring i kommunerne er blevet opmærksom på, at man måske ikke skal være slet så villig til at løbe til ministeren og bede om offentlige arbejder, vejarbejder, sat i gang netop af hensyn til arbejdsløsheden. Man må nok være en lille smule mere forsigtig med det i fremtiden, i hvert fald i kommuner, hvor venstre og de konservative har flertal. Det håber jeg da.

Så kommer det vigtigste — thi selvfølgelig er vi enige om, at arbejdsløshed er en sådan plage for de mennesker, den rammer, at den både øjeblikkelig må afhjælpes, og at de folk, der lider hårdst under den, må have en erstatning — og det er, at den også i det lange løb for samfundets skyld må afskaffes. Og her er der så forskellige meninger om, hvordan denne arbejdsløshed skal afskaffes. Vi ved godt, at kommunisterne vil sige: ja,ovre i vort store fædreland er der rigtignok ikke nogen arbejdsløshed. Men på den måde, de afskaffer arbejdsløsheden, vil vi i hvert tilfælde ikke være med til at afskaffe den. Og flertallet af os herinde er også enig om, at den måde, vi afskaffer den på i øjeblikket, heller ikke er særlig holdbar. Jeg håber, at vi, når der nu snart fremkommer forslag, stillet af regeringen, om et effektivt middel til at afskaffe arbejdsløsheden, så kan vinde gehør i den side af salen, hvorfra spørgsmålet til ministeren blev stillet. Hvis der bliver mulighed for, at der bliver en arbejdsplads for alle, vil vi kunne få gjort noget af alt det, som trænger til at gøres, også det, som den sidste ærede ordfører omtalte: forslagene i direktør Andreasens pjece, og der er mange ting nævnt her. Men ud over det trænger vi til boliger, til arbejdssteder i det hele taget. Der er ikke boliger nok til folk, og man skulle derfor synes, at der er rig mulighed for at få sat folk i arbejde, thi i det øjeblik arbejdspladserne, hvor der skal bygges boliger, bliver givet fri, bliver arbejdsløsheden så minimal, at den kan bæres af et sundt samfund.

Alfred Jensen: Det ærede medlem hr. Poul Sørensen sagde i sit indlæg i dag, at når han her havde rejst spørgsmålet til debat, var det, fordi det konservative folkeparti ønskede at give regeringen råd og vejledning angående bekæmpelsen af arbejdsløsheden. Det er naturligvis noget, der er tiltrængt, for når vi har en ledighed på 10-11 pct., vil det være af den største værdi, at man får anvist veje og midler, som kan bringe ledigheden ned. Derfor sad jeg og lyttede efter, om der skulle være kommet noget nyt frem, som kunne tjene til at bringe ledigheden ned.

Jeg går ud fra, at det, som optager menneskene rundt omkring, hensynet til de arbejdsløse, også besjæler tingets medlemmer. Derfor har det interesseret mig at høre, hvilke anvisninger der her kan gives. Vi har nu fået anvist de gamle kendte midler, mekanisering, rationalisering, og at maskinerne skal lette arbejdet for menneskene. Jeg har forstået på debatten, hvad den foregående taler også gjorde opmærksom på, at ingen ønsker at erstatte maskinerne med håndarbejde i almindelighed. Det er ikke det, der er problemet, men problemet er: hvordan skaffer man beskæftigelse til de ledige? Og mekaniseringen? Ja, bevares, man kan diskutere, om den har lettet arbejdet. Jeg hørte med interesse en taler forklare, hvor let det var blevet for murerarbejdsmændene, efter at man har fået hejseværk.

Nu kender jeg lidt til det fag, og hvis man tror, at det er blevet en slaraffenlandtilværelse at være murerarbejdsmand, fordi der er anskaffet hejseværk, tager man fejl. Der må slides på en anden måde, og sådan er det på en lang række områder. Mekaniseringen betyder færre arbejdere, den betyder slid på en anden måde for dem, der bliver tilbage, men den betyder også, at en tredjedel af arbejderne kommer til at gå uden beskæftigelse. De må søge sig arbejdspladser andre steder, hvor konkurrencen i og for sig er hård nok. Det synes jeg man bør tage i betragtning.

Man skal også se i øjnene, at i landbruget, hvor man har mekaniseret i høj grad, støder man det ene år efter det andet 8 000-10 000 arbejdere fra sig, uden at man kan anvise, hvor de skal gå hen. Og så står man her og taler om, at der er produk-

tive opgaver nok. Ja men man er dog ikke i stand til at sætte de 8 000-9 000-10 000 arbejdere, der går ud af landbruget, i arbejde andre steder, til trods for at der er arbejde nok, og man kan ikke forøge produktiviteten hverken i landbruget eller industrien op til de højder, der er nødvendige. Hvorfor? Fordi befolkningen ikke har købekraft til at aftage de pågældende varer, og fordi man ikke er i stand til at afsætte varerne andre steder. På denne baggrund er det stærkt at komme og tale om, at hvis man rationaliserer noget mere, vil spørgsmålet blive løst af sig selv.

Jeg synes også, når vi nu får anvist råd fra de konservative, at vi bør tage i betragtning, at man dér har vendt sig imod at forøge byggeriet og også er gået ind på de forbrugsbegrænsende foranstaltninger, der skulle tjene til at sikre landets valutariske forhold. Men netop alt det har været medvirkende til, at vi ikke har fået nedgang i arbejdsløsheden, at arbejdsløsheden tværtimod er blevet stabiliseret, og at tusinder og atter tusinder det ene år efter det andet må gå og se på, at andre arbejder, mens de selv er henvist til at leve af en understøttelse.

Jeg har ved denne lejlighed som ved andre hørt talen om, at det, det drejer sig om, er, at arbejdskraften må være noget mere bevægelig, og at der må omskoling til; men hvad nytter det med omskoling og bevægelighed, når der ikke er noget mål for denne bevægelighed, og det er der jo ikke? Hvis man kigger på arbejdsløshedstallene, vil man jo se, hvordan i kommune efter kommune, mest i Jylland, den ene snes arbejdere efter den anden går ledige sommer og vinter, og det gælder jo ikke alene i landkommunerne, men også bykommunerne.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen gjorde opmærksom på, hvordan forholdene er i Horsens. Der er også andre købstæder, hvor man kan se, at op mod en fjerdedel af byens arbejderstand går til kontrolstedet, og når de har opbrugt den vedtægtsmæssige understøttelse, bliver de henvist til at leve af det, de kan få på socialkontoret.

Det er under disse omstændigheder, at kravet om beskæftigelse opstår. Det er under disse omstændigheder, at man ønsker

[Alfred Jensen.]

en lindring af de vilkår, hvorunder de arbejdsløse lever, og så er det et spørgsmål ikke blot om at få arbejde sat i gang, men om at få sådant arbejde sat i gang, der giver beskæftigelse til nogle af de arbejdsløse — for hvad nytter det, at man iværksætter vejarbejder eller andre anlægsarbejder og der kun kommer 3-4-5 mand i arbejde? I en lang række kommuner landet over har man set, at de foranstaltninger, man regnede med ville betyde en aflastning i de arbejdsløses byrder, kun betyder en meget ringe aflastning. Derfor opstår det spørgsmål, om man ikke med de vilkår, vi lever under, bør gå over til håndlæsning, hvor man ellers anvender maskiner. Jeg hører her de største tal for, hvad det koster at gå over til håndlæsning. Jeg fatter ikke rigtigheden af disse tal, og jeg tror, det er tal, der slynges ud, uden at der egentlig er noget grundlag for dem; men det kan være, den højtærede minister vil være i stand til at komme med mere oplysende materiale, end han bragte i sin redegørelse forleden. Jeg bemærkede, at han sagde, at vedrørende Siødamningen var det ikke bevislige tal, det var formodninger, man havde dér, og jeg går ud fra, at de tal, man slynger om sig med — 50 kr. om dagen kunne man give de arbejdsløse, 10 000 kr. om året kunne man give dem — er tal, der er grebet ud af luften og bruges for tilfældets skyld for at gøre de foranstaltninger, der her er truffet, upopulære.

Jeg er her ganske enig i, at når man ikke, hverken på den ene eller anden måde, kan sørge for, at de arbejdsløse kommer i gang, må man under de omstændigheder, vi nu lever under — den store ledighed i en lang række kommuner — tillade, at en del af arbejdet udføres som håndlæsning.

Jeg er enig med det ærede medlem hr. Kirkegaard i, at det er ikke et spørgsmål om beskæftigelse alene. Det er også et spørgsmål om, at det arbejde, der udføres, kan betragtes som produktivt arbejde. Det er netop derfor, de arbejdsløse ønsker at komme til at bruge deres næver, at lave noget, som har betydning for samfundet, og man har selvfølgelig her stillet det spørgsmål, om maskinerne ikke laver det billigere; men det er da ganske givet, at

den mand, der får lov til at bruge greb og spade ved sådanne arbejder, han har en følelse af — og en berettiget følelse — at han har gjort noget samfundsnyttigt, når han går hjem med sin ugeløn. Det ville han ikke have, hvis han blev sat til at gøre gymnastik eller noget andet, som jeg hører nogle taler om. Sagen er den, at når man imødekommer de arbejdsløses ønsker om at yde en indsats i samfundet, er det, for at de kan få en følelse af at være med i samfundet og ikke sat udenfor.

Vi kan godkende de betragtninger, der har ført ministeren til at anbringe denne håndlæsningsklausul ved visse vejfundsarbejder. Hvis jeg endelig skulle sige noget kritisk derom, skulle det være, at den burde have været anvendt i flere tilfælde, for der findes jo praktisk taget ingen steder, hvor der ikke er arbejdsløse, der kunne sættes ind til at udføre sådant arbejde, som der her er tale om.

Jeg har ikke med disse ord villet sige, at problemet beskæftigelse kan løses ved at gå tilbage til håndarbejde, det kan det ikke. Jeg har villet sige, at man under disse omstændigheder kan give de arbejdsløse en håndsrekning. Det er imidlertid karakteristisk, at de, der har talt om hensynet til de arbejdsløse og om, at man skulle have arbejdet udført maskinelt, og som har hævdet, at jo mere man mekaniserer produktionen og fremmer den, des mere beskæftigelse bliver der, ikke har talt ét ord om de arbejdsløses stilling. Det er også et spørgsmål, som man i denne forbindelse må tage op: de kår, hvorunder de arbejdsløse lever, den understøttelse, der tilstås dem, burde man også tænke på; men det skyder man fuldkommen til side, og det forekommer mig at være en ganske umenneskelig betragtning, der ligger til grund for den indsigelse, der er gjort imod den praksis, ministeren har anvendt. Vi mener netop, at der er gået rigtigt frem her, og at man burde iværksætte flere offentlige foranstaltninger for at mildne arbejdsløsheden, end tilfældet har været, og jeg håber, at man også i den kommende tid vil være lydhør over for de ønsker, der fra de arbejdsløse, fra Danmarks arbejdsmænd, kommer om at få noget mere offentligt arbejde sat i gang.

Conrad Kofoed: Debatten har berørt forholdene på Bornholm i forbindelse med den klausul, der lægges på vejarbejder, for at man kan få det 85 pct.s tilskud. Jeg ved, at der fra flere sider ses med en vis skepsis på de fordele, man kan opnå ved at gå ind på de krav, der stilles. De, der skal tage beslutning og gå ind på disse betingelser, har deres tvivl, men der er jo det, at går man ikke ind på betingelserne, går tilskuddene til andre kommuner. Det er med i overvejelserne.

Man havde faktisk håbet på, at vi på Bornholm havde en vis chance for, at der var et vist grundlag for at opnå lempelser. Den 14. august i år søgte Bornholms amtsråd ministeriet for offentlige arbejder om, at det ville frafalde kravet om håndlæsning af jord, eftersom det beregnedes, at der kunne beskæftiges godt 20 mand ved slagning af paksten ved håndkraft. Det mente man var grundlag for at lempe kravet om håndlæsning af jord. På denne skrivelse fik man først svar fra ministeriet dateret den 8. ds., altså i fredags. Samtidig fik man afslag på en anmodning om at måtte benytte amtets caterpillar-traktor til flytning af jord. Dette afslag menes ifølge beregninger, der er foretaget, at ville betyde en fordyrelse på ca. 25 000 kr. Er ministeriet ikke her gået noget vidt med hensyn til kravet om anvendelse af håndkraft? Man skulle synes, at det kunne være på sin plads, at en enkelt maskine kunne bruges.

Samtidig kunne jeg måske nævne, at der er givet afslag på en forespørgsel eller anmodning om tilladelse til at bygge garager til amtets maskiner. Det ville dog være rimeligt, når de ikke kunne bruges, om der kunne bygges garager, så man kunne få dem i hus. Det ærede medlem hr. Carl P. Jensen nævnte, at entreprenørerne indkøbte dyre maskiner, men her synes det at være omvendt. Entreprenørens udgift til ændring af sit materiel ved overgang fra maskinkraft til håndkraft påregnes at ville beløbe sig til ca. 50 000 kr., idet der skal købes både vogne og traktorer; der skal bruges sættevogne.

Med hensyn til at der skal sættes flere mand i gang med arbejdet, menes det også, at man ikke til stadighed kan vente at have så stor en styrke til rådighed.

I øvrigt har jeg bemærket mig, at mini-

steriet for offentlige arbejder ifølge amtsrådets forhandlinger har tilskrevet amtet, at det er en forudsætning for tillsagn, at arbejdet i videst muligt omfang fortsætter i vintermånederne. Med det kendskab, som vi, der arbejder med disse ting, har til jordbundsforholdene, for ikke at tale om vejforholdene, i vintermånederne, må det anses at blive for sent at begynde på vejarbejder i år. Ministeriets endelige svar forelå jo, som jeg har nævnt, først i sidste uge. Sagkyndige vil mene, at arbejdet nu vil strække sig over 3 år i stedet for 2. Vi har nu det håb, at der kan blive mulighed for at takke ministeren for, at tiden er gået, idet det så kan overvejes, om de krav, der er stillet, kan lempes og ændres, så en tilfredsstillende løsning kan opnås. Man kunne altså være gået i gang for et stykke tid siden, men vi håber, at udsættelsen må bevirke, at de krav, der stilles, bliver ændret.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Må jeg sige til det ærede medlem hr. Conrad Kofoed, der sidst havde ordet vedrørende nogle særlige forhold på Bornholm, at spørgsmålet derovre ikke var, om man i stedet for at udføre jordarbejde ved håndlæsning kunne slå paksten. Sagen ligger således, at pakstenene i alle tilfælde skulle slås ved håndkraft, og der skabtes altså ikke mere arbejde ved at lade det gå over pakstenene. Derfor måtte man holde fast på, at håndlæsning skulle ske dér ligesom i andre tilfælde, hvor arbejdsløsheden er af det omfang, som jeg omtalte i min redegørelse. Når det ærede medlem så blandede garagespørgsmålet ind i sagen, må jeg sige, at det har intet med denne sag at gøre. Forslaget om at bygge garager derovre er anbefalet af det ministerium, jeg repræsenterer, men der har ikke kunnet gives materialebevilling fra et andet ministerium, og det kan vi ikke være ansvarlige for.

Med hensyn til den bestemmelse, det ærede medlem omtalte, at arbejdet skulle fortsætte i vintermånederne, er det jo ikke en bestemmelse, der er indsat specielt i dette tilfælde. Som jeg forleden redegjorde for, var det under den forrige regering, at bestemmelsen om, at arbejdet så vidt muligt skal fortsætte i vintermånederne, blev sat

[Ministeren for offentlige arbejder.]

ind. Den har altså været indsat i alle de vejfondssager, som er ekspederet siden dengang.

Når sagen fra Bornholm trak noget længere ud, end det egentlig var nødvendigt, beklager jeg det. Det skyldes en fejltagelse fra vejdirektoratet, idet den burde være ekspederet i hvert fald for en 2-3 uger siden. Først ved en samtale, jeg havde med en mand fra Bornholm, blev jeg klar over det og fik sagen ekspederet dagen efter. Hvis det ærede medlem havde henvendt sig til mig for nogle uger siden, kunne det også være sket. Jeg beklager altså, at der er gået så lang tid, men jeg må måske i denne forbindelse sige, at det, som det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen påstod om Bornholmsagen, at den var over et år gammel, det er også faldet grundigt til jorden, fordi der ikke er et år mellem den 14. august og den 8. november inden for samme år.

I øvrigt ligger det sådan for Bornholms vedkommende, og det håber jeg det ærede medlem er vidende om, at man ikke har søgt om at blive fri for håndlæsningen. Det, man søgte om, var at få sagen ordnet sådan, at det blev paksten, der skulle slås i stedet for. Kunne man det, spurgte man, om man kunne få 85 pct. også af den merudgift, det androg. Det har vi svaret ja til. Der har altså ikke været et egentlig andragende om at blive fri for håndlæsningskravet. Om det ville have gjort nogen forskel, ved jeg ikke.

Det ærede medlem frk. Gudrun Bjørner havde helt ret, da hun fremhævede, at det giver en fuldkommen skæv problemstilling, når det ærede medlem hr. Poul Sørensen og det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen prøver at lægge tingene op, som om det her på den ene side drejer sig om folk, som er tilhængere af, at vi skal gå tilbage til de gammeldags metoder, at vi skal slå maskinerne i stykker, at vi skal begynde sådan, som man gjorde for 100 år siden, mens der på den anden side er fremskridtsvenlige folk, der vil tage maskinerne til hjælp på alle områder, som vil bruge teknikken o. s. v. Det er en fuldkommen skæv problemstilling. Sådan ligger tingene ikke.

Jeg har i min redegørelse forleden dag

udtrykkelig sagt, at jeg principielt er tilhænger af, at man bruger maskinerne og den tekniske udvikling i størst mulig udstrækning, at man i det hele taget på alle de områder, hvor vi har brug for rationalisering, gør en indsats for at fremme denne. Det har jeg ikke lagt skjul på, og ingen kan være i tvivl om, at det er min principielle stilling, men der er et langt spring derfra og så til at skønne, at man ikke i visse situationer kan prøve at hjælpe dem, som går arbejdsløse, navnlig hvis man kan gøre det for en efter min opfattelse meget billig penge i forhold til, hvad det ellers koster at beskæftige arbejdsløse.

Når det ærede medlem hr. Poul Sørensen siger, at det kun var en halv redegørelse, så er det aldrig til at vide, hvor meget det ærede medlem havde ønsket sig. Jeg prøvede altså at gøre det så godt som muligt. Jeg vil dog gerne i anledning af bemærkningerne om den halve redegørelse og efterlysningen af yderligere materiale med hensyn til, hvor mange sager det drejer sig om, have lov at oplyse følgende: af de sager, som har været til behandling, og som i alt udgør 89, har der været 6 sager på over 1 mill. kr., 28 mellem 1 mill. og 500 000, 35 mellem 500 000 og 200 000, 13 mellem 200 000 og 100 000 og endelig 7 sager under 100 000 kr. Disse tal siger måske heller ikke det ærede medlem så meget, men de viser dog alligevel, at der i langt det overvejende antal sager med vejfundsbevillinger er tale om små bevillinger. Der er altså kun 6 bevillinger på over 1 mill. kr., og det vil sige, at der i langt den overvejende del af sagerne selvfølgelig ikke er meget jordarbejde.

For en lang række af disse sager ligger det sådan, at det simpelt hen ikke ville kunne betale sig at bruge maskiner; man har heller ikke i lignende sager, hverken i den tid jeg har været minister for offentlige arbejder eller i tidligere tid, benyttet maskiner, fordi det simpelt hen ikke kunne betale sig. Det er klart, at hvis det er et mindre stykke jordarbejde, kan det ikke betale sig at få de dyre maskiner derud, så må man lave arbejdet med håndkraft. Derfor er der slet ikke, som man gerne har villet fremstille det, sket en mægtig kursændring på dette område. Jeg påpegede i min redegørelse, og det vil jeg gerne have lov til at gentage i

[Ministeren for offentlige arbejder.]

dag, at der med hensyn til vejfondssager er tale om beskæftigelsesforanstaltninger. Det er ikke sådan, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen gerne vil fremstille det, at man nu prøver i vejfondssager også at tage beskæftigelsesmæssige hensyn. Sådan har det altid været. Da det ærede medlem hr. Poul Sørensen var arbejds- og socialminister og det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Ullerup) trafikminister, tog man disse beskæftigelsesmæssige hensyn ved vejfondssager under ministeriet for offentlige arbejder. Det er det ærede medlem hr. Poul Sørensen vist for øvrigt slet ikke helt ukendt med. Jeg tror, at hvis det ærede medlem vil prøve at granske i sin hukommelse, vil han opdage, at han engang har henstillet til den daværende trafikminister ikke at bruge de ultramoderne maskiner ved vejfondsarbejder, ikke at bruge de moderne bulldozere, fordi der kunne skabes mere beskæftigelse, hvis han undlod dette. Jeg tror, at det ærede medlem, hvis han gransker sin hukommelse, vil finde frem til, at han har skrevet noget sådant engang. Der er altså efter min opfattelse slet ikke nogen grund til at lave det store postyr.

Når man gerne vil høre lidt om de økonomiske virkninger af det, der er iværksat her, kan jeg sige, at det omtalte jeg i min redegørelse, måske ikke direkte, men indirekte. Jeg sagde, at vi i år arbejdede med et budget på 90 mill. kr. Hvis vi som vejdirektoratet regner med, at det gennemsnitlig betyder en fordyrelse på 5-6 pct., vil det sige, at der ved samtlige disse vejfondsarbejder, vil være tale om en fordyrelse på omkring 5 mill. kr. Hvis vi omvendt ser på, hvor meget understøttelse vi sparer ved, at 600 helårsarbejdere ikke skal have arbejdsløshedsunderstøttelse eller socialunderstøttelse, sparer vi ca. 2 $\frac{1}{2}$ -3 mill. kr., som samfundet altså ikke skal udbetale i understøttelse. D. v. s. at vi for 2 mill. kr. skaber beskæftigelse til 600 arbejdere. Jeg synes, at hvis man ellers bedømmer, hvad det koster at sætte beskæftigelsesarbejder i gang, og det

ved det ærede medlem hr. Poul Sørensen, så er det, der her er sat i gang, det billigste beskæftigelsesarbejde, der nogen sinde er præsteret. Det er jo sådan — og det var sådan, da det ærede medlem hr. Poul Sørensen var arbejds- og socialminister — at man ved beskæftigelsesarbejder under arbejdsministeriet sætter maskinerne ud af kraft; jeg ved godt, at man anvender dem visse steder, men i det store og hele sætter man dem ud af kraft, for ellers kan man ikke få de penge til kommunerne, som de skal have i kraft af de bestemmelser, der eksisterer i denne lovgivning.

Her er altså ikke tale om at indføre noget virkelig nyt. Måske er man gået lidt videre end tidligere, men i virkeligheden har det altid været sådan, at vejfondsarbejderne også blev betragtet som beskæftigelsesarbejder.

Jeg siger imidlertid: all right, vil man ændre ved det, lad os så snakke om det! Det er klart, at det ikke er rationelt at udføre vejfondsarbejder på den måde, at man for det første skal have anvist arbejdsløse fra de offentlige arbejdsanvisningskontorer, at man dernæst skal forpligte sig til ikke at udføre noget arbejde, hvorved der kan være overarbejde, at man ikke må udføre arbejdet på tidspunkter, hvor der er mulighed for at beskæftige arbejdskraften andre steder, at man altså skal stoppe beskæftigelsen, hvis folk kan komme i arbejde f. eks. ved landbruget, eller hvor man nu kalder på dem. Det rationelle ville være, at man lod de entreprenører, som skulle have arbejdet, sætte deres arbejdshold til det, således som det sker i smedeb Branchen eller med rørlæggerne, at de lod deres opøvede folk, der er opdraget i den branche, drage fra sted til sted. Det var det rationelle, men det er ikke det beskæftigelsesmæssigt rigtige. Derfor har man også under tidligere regeringer bragt det beskæftigelsesmæssige hensyn ind i vejfondssagerne. Der er altså ingen grund til at stille det op, som om vi vil skrue udviklingen tilbage. Vi fortsætter den linje, som

[Ministeren for offentlige arbejder.]

har været gældende i mange år på dette område.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen talte om, at derovre ved Siødæmningen kunne gives arbejderne 50 kr. om dagen, hvis man ville bruge maskinerne. Jeg tror ikke, tallet er rigtigt, men det er muligt, at det kunne ligge i nærheden af det; jeg har ikke beregninger for det og kan ikke svare på det. Men hvem vil gøre det? Hvad kan det nytte, at man fortæller de arbejdsløse, at de kunne komme ud for noget sådant, når det er et fata morgana, når der ikke er nogen virkelighed, ikke nogen realiteter, bag det? Jeg ved ikke, om det ærede medlem hr. Poul Sørensen vil være med til at forhøje arbejdsløshedsunderstøttelsen til 50 kr. om dagen; de udtalelser, det ærede medlem tidligere har fremsat, har ikke tydet på tendenser i den retning.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen talte ligesom andre ærede ordførere om, at det, vi trænger til, er en virkelig beskæftigelsespolitik. Det er jo det, den nuværende regering går ind for; det er det, vi først og fremmest vil arbejde for, og man skal ikke prøve at stille den her omtalte sag op, som om den beskæftigelsespolitik, vi vil føre, er at sætte de 500-600 arbejdere i gang, som vi her har skaffet beskæftigelse til. Nej, det er en helt anden, produktiv linje, vi vil føre; men vi har gjort, hvad vi kunne på dette lille område for ud fra menneskelige følelser at række en hjælpende hånd.

Jeg synes, der er meget lidt menneskelighed i det ærede medlem hr. Poul Sørensens og det ærede medlem hr. N. Chr. Christensens stillingtagen til dette problem. Man må huske på, at dette ikke bare er et spørgsmål om maskiner eller håndkraft; det er et spørgsmål om mennesker og i mange tilfælde om folk, der har opbrugt deres understøttelse, folk, der har gået så længe arbejdsløse, at de er kommet ud af hele arbejdsrytmen. De, der har været arbejdere, i hvert fald ved fysisk arbejde, ved, at der ikke er noget så ødelæggende, som hvis en mand går arbejdsløs måned efter måned, år efter år, kommer ud af arbejdsrytmen og ud af den indstilling, man nu engang skal have over for arbejdet. Det er sikkert, når det kommer til styk-

ket, af væsentlig betydning for samfundet at bevare så mange som overhovedet muligt ved arbejdet — selv om arbejdet er af den karakter, her er tale om — så de i alt fald kan beholde arbejdsrytmen og være tjenlige til at gå ind i det produktive arbejde. Det væsentlige er, at vi samles om at skabe så meget arbejde som muligt.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen sagde, at han kendte kommunernes stilling til dette spørgsmål, og han ville deri lægge det samme, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen var inde på, at når kommunerne ikke fremførte nogen videre protester over for disse ting, var det, fordi de var bange for ikke at få tilsagn om vejfondstilkud. Jeg tror ikke, det er rigtigt; jeg tror, det er at undervurdere den menneskelige indstilling, der råder ude omkring blandt både regeringspartiernes og oppositionspartiernes kommunale repræsentanter. Jeg tror, det er virkelig menneskelige følelser og hensyn, der dikterer deres holdning til de arbejdsløse.

Man har gerne villet inddrage i debatten — især var det ærede medlem hr. Poul Sørensen inde på det — den frie stilling, ministeren for offentlige arbejder har med hensyn til at dele penge ud; den dertil indrettede presse har også moret sig med at drøfte dette. Men der er jo ikke indført noget nyt på dette område. Vi havde i forrige samling en stor debat om dette spørgsmål. Anledningen til debatten var, at en tidligere konservativ trafikminister havde givet en bevilling til gadearbejder og i forbindelse hermed erhvervelse af Østifternes Kreditforenings bygning; det ærede medlem hr. Poul Sørensen ved, at det var årsagen til, at vi fik den store diskussion her i fjor. Den frie stilling er altså ikke noget nyt; det har altid været sådan, så længe vi har haft loven i den affattelse, den har i dag. Jeg sagde dengang, og jeg gentager det i dag, at jeg er parat til at diskutere de former, hvorunder vejfondstilkuddene bliver givet. Jeg synes, at en passende lejlighed til at diskutere dette må være, når vi får loven om tilskud til offentlige veje til behandling i løbet af nogle uger. Til den tid vil der blive nedsat et udvalg til behandling af sagen, og dér synes jeg det vil være rimeligt at man tager dette spørgsmål op. Jeg har altså

[Ministeren for offentlige arbejder.]

sagt, at jeg er klar til at diskutere hele dette problem fordomsfrit. Den frie stilling er ikke en stilling, jeg har tiltaget mig; men således som loven er affattet i dag, har ministeren denne beføjelse; han har i og for sig ingen steder, han kan gå hen og få disse penge bevilget; han skal selv tage ansvaret.

Må jeg til slut takke de ærede ordførere, som har vist forståelse for den stilling, der er taget i dette spørgsmål. Jeg gentager, at spørgsmålet vil blive taget op til overvejelse; jeg sagde også i min redegørelse, at her er et spørgsmål, som kan diskuteres, her er et område, hvor man selvfølgelig — det er klart — vil være meget taknemlig for gode råd om, hvordan vi kan skabe virkelig produktiv beskæftigelse for de arbejdsløse. Når det altså ligger sådan, at regeringen er villig til at tage spørgsmålet op til overvejelse, kunne man måske affinde sig med at se tiden an, til disse overvejelser har fundet sted. Efter den form, hvorunder hele denne sag er behandlet, forstår jeg da også, at man er indforstået med, at regeringen nu tager spørgsmålet op til nærmere overvejelse og prøver at finde frem — måske til en løsning, der på anden måde kan give de arbejdsløse beskæftigelse. Det afgørende for os er, at vi får så mange i arbejde som overhovedet muligt.

Poul Sørensen: Jeg er ikke uvant med den form for diskussion, som finder sted her med repræsentanter for socialdemokratiet: at der, når man forsøger at lægge en sag frem, som jeg personlig synes er fuldt ud saglig, og over for hvilken der er vist interesse ud over landet, så skal fremføres beskyldninger for, at jeg ikke har sans for arbejdsløshedsspørgsmålet og for de vanskeligheder, de mennesker står over for, som er arbejdsløse. Men den diskussionsform ændrer sig vel ikke — jeg ønsker bare ikke at deltage i den, det er der ingen grund til. Den højtærede ministers indlæg endte jo også på en ganske ejendommelig måde; efter at han havde skudt os i skoene, at vi overhovedet ikke havde sans for den side af sagen, endte han med at sige til os: spørgsmålet kan selvfølgelig diskuteres, jeg har ladet enhver mulighed stå åben. Ja, er den mulighed, der kan diskuteres og stå åben, den, at dette cirkulære bør kaldes til-

bage, så er hensigten med mit spørgsmål, som er ganske uden politisk karakter, opnået. Ministeren godkendte jo også, at mit spørgsmål i og for sig ikke havde noget politisk sigte.

Må jeg blot i de få minutter, jeg har til rådighed nu, sige til den højtærede minister, at man ude i landet slår fast fra de bedst orienterede lokalt sagkyndige, at når maskinerne køres til side og arbejderne træder i stedet, vil dette fordyre arbejdet, oven i købet, siges det, i visse tilfælde ikke med 50, men op mod 100 kr. pr. arbejder om dagen. Det, jeg gerne vil have slået fast gennem denne drøftelse, er, at det nytter ikke med at anlægge gammeldags metoder, således som man har gjort det. Vi står over for 89 beskæftigelsessager, hvoraf de 61 har været behæftet med den klausul, man har drøftet her i dag. Jeg spørger den højtærede minister: hvorfor foretages så ikke alt beskæftigelsesarbejde i dag efter de samme regler? Der går jo 30 000 arbejdere ledige ud over landet foruden de 500, der her er tale om. Må jeg få det spørgsmål besvaret, hvis vi andre skal placeres på den måde i denne drøftelse, som den højtærede minister har forsøgt at gøre det.

Jeg vil gerne takke ministeren for hans sidste bemærkning, som jeg opfatter som et tilsagn om, at disse ting skal overvejes. Jeg har allerede i mit første indlæg givet udtryk for, at der efter min mening må finde en række saglige ændringer sted. Jeg mener, at således som udviklingen desværre er foregået her i samfundet, særlig i de senere år med den store arbejdsløshed, er den lovgivende forsamling på en kraftigere og tydeligere måde have at vide, hvorvidt de midler, der stilles til rådighed, skal tjene direkte positive formål eller har et beskæftigelsesmæssigt sigte eller et andet sigte, som også tilgodeser beskæftigelsen. Det er en sag, som må diskuteres og afgøres. Vi har nu to organer i så henseende: vi har arbejdsministeriet, som har beskæftigelseslovgivningen under sig, og vi har altså også ministeriet for offentlige arbejder, som i 61 sager, der har været gennemført i den senere tid, har taget det samme sigte.

Ud fra disse saglige betragtninger har jeg rejst mit spørgsmål og ønsket en debat med ministeren, og jeg kan kun påskønne, at ministeren erkender, at spørgsmålet kan

[Poul Sørensen.]

diskuteret. Jeg vil altså gerne diskutere det ved en anden lejlighed, når lovgivningen giver mulighed for en ændring på det for mig meget vigtige og afgørende område. Det er som sagt 90 mill. kr., det drejer sig om.

Ud fra de af mig nu anførte synspunkter vil jeg hermed afslutte min deltagelse i debatten om denne sag.

Carl P. Jensen: Når det ærede medlem hr. Poul Sørensen beklager sig over, at der er givet udtryk for, at han ikke har sans for de arbejdsløses skæbne, og at i den retning er teori og praksis to forskellige ting, så er det i hvert fald rigtigt, selv om den skrivelse, som den højtærede minister redegjorde for at det ærede medlem havde fremsendt til den daværende minister for offentlige arbejder, godt kunne pege i modsat retning.

Men når jeg har draget det ærede medlem hr. Poul Sørensens interesse for beskæftigelsen i tvivl, vedstår jeg det gerne. For det ærede medlem tror jeg dette her i første række drejer sig om den lille politik og ikke om menneskeskæbner. Må jeg have lov at minde det ærede medlem om en lille episode, som ligger nogle år tilbage. Boligministeren havde på grund af den anspændte arbejdsmarkedssituation inden for byggefagene i Roskilde givet afslag på en ansøgning om igangsættelsestilladelse til et meget omfattende byggeri i Roskilde. Murermester Rasmus Sørensen havde som medlem af boligministeriets arbejdskraftudvalgs kendskab til, at der et sted oppe i Nordjylland fandtes 6 eller 7 ledige murersvende i en by, hvor der var stor ledighed blandt murerne. Murermester Rasmus Sørensen erklærede sig villig til at beskæftige 3-4 af disse svende 1 år frem i tiden, bare de ville komme til Roskilde, og fra alle sider anerkendte man denne indstilling. Tilbage stod at skaffe disse folk lejligheder i Roskilde. Jeg påtog mig dengang at tage til Roskilde for — som det ærede medlem plejer at udtrykke sig — at tale med mine venner for at få dem til at acceptere, at disse murere fik bopælstilladelse i Roskilde uden om byens egne ansøgere. Det lykkedes mig, simpelt hen fordi man ræsonnerede som så,

at det drejede sig om menneskeskæbner, og i øvrigt fordi den eneste udvej for at få byggeriet i gang i Roskilde var, at man fik denne arbejdskraft dertil; navnlig ræsonnerede man som så, at disse murersvende meget let kunne hale ind på byens bolignød langt ud over de lejligheder, som de selv skulle have. Med denne positive og fornuftbestemte indstilling hos mine venner, altså socialdemokratiet inden for det kommunale boliganvisningsudvalg, regnede jeg med, at sagen så kun var en formalitet. Men jeg tog meget fejl, for den lille politik meldte sig i sagen, idet det konservative medlem af udvalget gik imod indstillingen om at modtage disse arbejdsløse murersvende fra Jylland. Arbejdskraftudvalget, der beskæftiger sig med bevægeligheden på arbejdsmarkedet, mente, at denne sag skulle op i et andet plan; man drøftede sagen i arbejdskraftudvalget og boligministeriet og blev enig om, at man skulle forsøge at tage til Roskilde. Det skete. Departementschef Skalts, en kontorchef og jeg rejste til Roskilde, men vi rejste hjem med uforrettet sag, idet det konservative medlem af udvalget over for os erklærede, at han ikke ville være med til at tilsidesætte reglen om opholdsbestemmelsen. Et forsøg på at overbevise det konservative medlem om, at man kunne fremme byggesagen langt ud over de lejligheder, der skulle stilles til rådighed for de arbejdsløse 3-4 murersvende, var spildt. Vi måtte rejse hjem. Hvor mange penge de arbejdsløse murersvende herefter skulle hæve i understøttelse, og hvor længe de kom til at gå arbejdsløse, til trods for at der var produktivt arbejde til dem i Roskilde, ved jeg ikke.

Jeg ved heller ikke, hvor lang tid byggeriet i Roskilde måtte ligge stille, før man fik igangsættelsestilladelse, men jeg erindrer ganske nøje, hvem det konservative medlem var. Det konservative medlem af dette kommunale udvalg fik nemlig senere til opgave som arbejds- og socialminister at varetage de store problemer vedrørende bevægeligheden på arbejdsmarkedet. Mon ikke det til fulde beviser, at teori er ét og praksis noget helt andet? Det vil sige, den lille politik er noget helt andet. Derfor kan jeg for mit vedkommende tillade mig at drage det ærede medlems sans for de arbejdsløses skæbne i tvivl.

N. Chr. Christensen: De bemærkninger, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen fremsatte, giver mig ikke anledning til modbemærkninger for mit eget vedkommende, men jeg synes, at det er en højst besynderlig optræden, det ærede medlem udviser her ved så personligt, som det er sket, at overfalde et andet medlem af tinget, som ikke længere kan få ordet i denne sag. Jeg synes ikke, det harmonerer særlig godt med den menneskelige indstilling, som socialdemokratiet har prøvet at tage patent på her i salen.

Et par ærede medlemmer har gjort gældende, at det er forkert, at man ikke har drøftet selve problemet beskæftigelse og produktion under en anden form, end det her er sket — hvis vi skulle drøfte problemet beskæftigelse og produktion, kunne vi ikke klare os med det kvarter eller de fem minutter, der er til rådighed; så ville det nemlig blive en drøftelse om denne regerings politik i det hele taget. Her drejer det sig imidlertid om en detalje i denne politik, en detalje, der går ud på at skrue udviklingen tilbage. Man prøver nu at besmykke det med, at det er sket ud fra en rent menneskelig indstilling, som udelukkende er til stede inden for socialdemokratiet, men ikke inden for oppositionen.

Må jeg minde den højtærede minister om, at her på denne talerstol stod for lidt siden et medlem af et af regeringspartierne, nemlig det ærede medlem hr. Kirkegaard. Det ærede medlem sagde, at hvis det var en privat virksomhed, ville en fornuftig mand foretage investeringer og rationaliseringer, således at man for det mindst mulige kunne opnå et forsvarligt økonomisk resultat. Det ærede medlem hr. Kirkegaard anbefalede regeringen at følge denne linje. Det ærede medlem hr. Kirkegaard sagde henvendt til den højtærede minister: brug maskiner endnu mere end i dag. Sig mig, er det ærede medlem hr. Kirkegaard et umenneskeligt individ, siden han kan fremsætte den slags kætterske betragtninger her? Hvis den højtærede minister vil gøre en politisk beregning ud fra de synspunkter, der er blevet fremført, vil han finde, at regeringen, hvis ellers det ærede medlem hr. Kirkegaards synspunkter deles af hans parti, ikke har parlamentarisk flertal for at gennemføre det cirkulære, som ministeren

har udsendt. (*Ministeren for offentlige arbejder* [Lindberg]: Der er ikke udsendt noget cirkulære!). Så har regeringen ikke parlamentarisk flertal for det påbud, den højtærede minister har givet rundt omkring i kommunerne. Da den højtærede minister formentlig følger parlamentarismens love, vil jeg henstille, at han, hvis han ikke vil lytte til de råd og anvisninger, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen og jeg har givet i denne sag i dag, så vil lytte til, hvad det ærede medlem hr. Kirkegaard har sagt. Så er der dog i virkeligheden kommet noget sensationelt ud af denne debat.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Blot en kort bemærkning til det ærede medlem hr. Carl P. Jensen. Det var jo en fin og nobel form, det ærede medlem anvendte. Så vidt jeg erindrer, er det en sag, der ligger 10 eller 11 år tilbage i tiden, og jeg har ikke mine papirer hos mig. Jeg kan dog slå fast over for det høje ting, hvad diskussionen drejede sig om. Det er ganske rigtigt, at Roskilde kommune — i hele denne sag har jeg kun erindringen at støtte mig til, det forbehold må jeg tage — var opfordret til at tage nogle murersvende og give dem lejlighed forud for andre. Situationen er imidlertid, at — jeg tror, det var — 50 pct. af de murersvende, der boede i Roskilde kommune, havde beskæftigelse i Københavns omegn. Roskilde kommune tog det standpunkt, at henstille til ministeren, om han var villig til at sætte sig for bordenden, således at hver tiende af de lejligheder, der blev bygget i Københavns amt, blev reserveret en bygningshåndværker, således at Roskilde kommune ikke alene skulle have op imod halvdelen af sine murersvende beskæftiget uden for byen, i Københavns omegn, og ikke ensidigt forbigå borgere, som søgte lejlighed, og give disse lejligheder til tilflyttende murersvende fra Nordjylland. Roskilde kommunes indstilling — eller i hvert fald min stilling, jeg kan jo kun tale for mig selv — var, at drøftelserne med ministeren for bordenden skulle lukke op for de andre kommuner. Ud fra det synspunkt var vi villige til at være med. Jeg ved ikke, om det var en usaglig stilling, vi tog dengang for 10 år siden; men jeg

[Poul Sørensen.]

er selvfølgelig teknemlig over, at det har gjort et sådant indtryk på det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, at det ærede medlem nu er så fin og large at henvise til sagen under denne debat, hvorunder jeg ikke har de nødvendige papirer hos mig.

Alfred Jensen: Ministeren gentog sin meddelelse fra redegørelsen om, at han og regeringen ville tage spørgsmålet om håndlæsningsklausulen op til behandling for det kommende år. Det kan vi ikke have noget imod, men jeg må anmode om, at man anlægger samme humane synspunkt, som man har anlagt i dette år, og at man, hvis man skal tale om hensynet til maskiner og mennesker, lader hensynet til mennesker gå forud. Jeg håber altså, at man også får en rimelig fortolkning i det kommende år.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen mener, at han er blevet misforstået. Det må da være vanskeligt at forstå denne sag anderledes, end regeringen og det socialdemokratiske parti har forstået den, og som jeg også har forstået den. Her rejses et spørgsmål om maskinkraft eller håndkraft, hvor det drejer sig om 90 mill. kr.s udgift for staten, og hvor der efter de foreliggende beregninger skal være beskæftigelse til 500-600 arbejdere det hele år.

Jeg ved ikke, hvor meget der ville spares i penge, og jeg ved ikke, hvor meget man ville gå ned i beskæftigelse, men lad os sige, at det drejer sig om 100 eller 200 mand, der kommer i arbejde takket være denne håndlæsningsklausul. Kan det da vælte landets økonomi? Kan det bringe udviklingen på afveje? Når det ærede medlem benytter denne sag til at rejse dette spørgsmål, kan man kun få den opfattelse, at han har det ønske at forhindre disse 100 eller 200 mand i at få arbejde. Man kan kun opfatte det på den måde. Spørgsmålet kunne diskuteres i mange andre forbindelser, men når der køres sådan løs i denne sag, først i pressen, så med et spørgsmål til ministeren, derefter med en redegørelse fra denne og så med en debat på grundlag af redegørelsen, kan man kun komme til den anskuelse, at de ærede medlemmer, der protesterer, mener, at regeringen gør sig skyldig i en forbrydelse ved at sørge for, at 200 mand kommer i arbejde. Det, jeg

sagde før om de arbejdsløse, har det ærede medlem ikke været inde på. Ministeren har rejst det spørgsmål, om det ærede medlem ville være med til at give de arbejdsløse noget mere, når der spares 50 kr. om dagen. Det er dog et spørgsmål, som også har interesse og betydning. Jeg synes, tinget og offentligheden må have et svar på dette: hvorfor rejser man dette spørgsmål, hvis det ikke er de arbejdsløse, man vil til livs?

(Kort bemærkning).

Carl P. Jensen: Jeg kan for så vidt kun være tilfreds med, at det ærede medlem hr. Poul Sørensen bekræfter min fremstilling, og jeg mener, at de motiver, man havde dengang, er ganske irrelevante i dette forhold. Det drejede sig om, at der gik 7 murersvende, som var henvist til at oppebære deres understøttelse, medens der var produktivt arbejde andre steder.

(Kort bemærkning).

Conrad Kofod: Jeg forstod den højtærede minister sådan, at der ikke var kommet nogen henvendelse fra Bornholm angående håndlæsning; men i amtsrådsforhandlingerne den 31. august 1957 blev det anført, at der den 5. juli var kommet telefonsamtale fra vejdirektoratet med forespørgsel om, hvorvidt man kunne sige ja til håndlæsning. Hertil havde vor vejinspektør svaret, at det kunne man ikke sige ja til, og den 8. juli blev det fra amtet tilskrevet ministeren for offentlige arbejder, at man kunne tilslutte sig det svar, som amtsvejinspektøren havde givet. Men hvis der nu kom en henvendelse, som ministeren kan overveje, kan vi måske få ændret de krav, der er stillet.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Jeg vil gerne slå fast, at hele denne historie altså er faldet til jorden. Den minister, der var til stede under forhandlingerne, og som jeg henstillede til at tage dette problem op for at klare det, har mig bekendt ikke taget sagen op. Jeg har i hvert fald ikke senere i min egenskab af medlem af Roskilde byråd hørt mere om den. Mon det ærede medlem hr. Carl P. Jensen så ikke snarere har rejst en anklage mod

[Poul Sørensen.]

den, der havde mulighed for at koordinere disse ting? Jeg taler til tingets ærede medlemmer, som på mange måder har forbindelse med kommunalt liv, og enhver af dem ved, at en kommune kan ikke ensidigt i spørgsmålet om at bringe fremmed arbejdskraft fra en egn af landet til en anden egn undlade at tage hensyn til de forhold, som eksisterer på stedet.

Jeg mener, at Roskilde kommune, som jeg før sagde, i høj grad har opfyldt sin forpligtelse ved at huse så mange bygningshåndværkere, som vi gør, og vi er kun glade for at gøre det; men at historien skulle frem her, er altså, ærede medlemmer, en fuser.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Jeg kan sige til det ærede medlem hr. Conrad Kofoed, at sådan som jeg har fremstillet sagen vedrørende vejfundsarbejdet på Bornholm, sådan ligger den oplyst over for mig, og jeg kan også sige — det gjorde jeg vist for øvrigt før — at jeg ikke tror, man får nogen fornøjelse af at søge om fritagelse for håndlæsning.

Til det ærede medlem hr. Poul Sørensen, som mente, at det var mig, der havde bragt denne debat op i et så voldsomt plan, vil jeg sige, at det har vi en fuldkommen forskellig opfattelse af. Jeg har opfattet det sådan, ikke mindst på grund af den stærke hetz, der har været i den konservative og venstres presse, at det var et hovedangreb på den nuværende regering, dette med hakke, skovl og spade, og jeg synes også, at de udtalelser, der er faldet under debatten, tyder på, at man har sigtet højere, end man kan ramme. Sagen er den — og det har jeg redegjort for — at her er ikke tale om en ny linje; der har altid ved vejfondssager også været tale om at tilgodese beskæftigelsesmæssige formål. Det vil det ærede medlem hr. Poul Sørensen vel ikke fragå? Hvor langt man så skal føre denne linje igennem, kan man diskutere. Jeg minder om, at den venstre-konservative regering satte licitationsbestemmelsen ud af kraft for at fremme beskæftigelsen ved vejfundsarbejder. Hvor mange penge dette har betydet, ved jeg ikke, og det er der vel ingen der kan regne ud. Men jeg peger på, at ved et arbejde med en dæmning ved Guldborgsund, hvor det mindste tilbud lå på 2 mill. kr., var det høje-

ste på 3,6 mill. kr., altså en forskel på 1,6 mill. kr. ved et arbejde til et par millioner. Der kan være gået mange millioner tabt på grund af den bestemmelse, som den regering, det ærede medlem hr. Poul Sørensen var medlem af, indførte i 1952, og derfor ser jeg sådan på det: hellere bruge nogle millioner til at få folk i arbejde, så de kan gå hjem med en ordentlig ugeløn, selv om jeg mener, at produktivt arbejde er bedre.

Til det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen, der vil prøve at sætte denne sag op i et større politisk perspektiv end hidtil, idet han henviser til, at det ærede medlem hr. Kirkegaard også har givet udtryk for andre tanker end dem, jeg har været talsmand for i denne sag, vil jeg sige, at det kan det ærede medlem jo prøve; det har han lejlighed til, hvis han har sine tvivl i denne henseende.

Jeg har været i overensstemmelse med den regering, jeg tilhører, i det, vi har foretaget os her, og jeg har sagt, at spørgsmålet vil blive taget op til overvejelse i forbindelse med det næste års bevillinger vedrørende vejfondssager; og det er selvfølgelig klart, at man kan overveje, om man i stedet for at bruge 90 mill. kr. vil bruge 25 mill. kr. mere for at få et tilsvarende antal arbejdere i gang, eller om man vil gøre det, man har gjort i år: begrænse bevillingerne af vejfondsmillionerne.

Jeg må måske i denne forbindelse minde om, at hvis vi havde fulgt den anvisning, som det konservative folkepartis ordfører i en anden sag, det ærede medlem hr. Aksel Møller, gav for et par år siden, nemlig at stoppe samtlige vejfundsarbejder i mindst et år, havde der hverken været brug for entreprenørernes maskiner eller for arbejdskraft. Jeg vil dog tro, at det konservative folkeparti nu har forladt den linje.

Jeg udtaler altså endnu en gang vor velvilje til at diskutere hele dette spørgsmål. Det afgørende for os er, at der ved disse foranstaltninger skabes så meget arbejde som muligt til de arbejdsløse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 13. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

[Formanden.]1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten m. m.

2) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning vedrørende den af den internationale arbejds-konference i Genève i året 1957 vedtagne konvention nr. 105 om afskaffelse af tvangsarbejde.

3) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning vedrørende den af den internationale arbejds-konference i Genève i året 1957 vedtagne konvention nr. 106 om ugentlig hvile inden for handels- og kontorvirksomheder.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen.

Mødet hævet kl. 18¹⁵.

18. møde.

Onsdag den 13. november kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten m. m.

Valgt blev: *Hans Knudsen, Holger Eriksen, Ove Hansen, Johs. E. Larsen, M. Larsen (Kolding), Peter Nielsen, Edel Saunte, Axel Sørensen, Niels Andersen, Foged, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Axel Kristensen, Thorvil Kristensen, Poul Møller, Jørgen Jørgensen (Ullerup) og H. K. Sørensen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning vedrørende den af den internationale arbejds-konference i Genève i året 1957 vedtagne konvention nr. 105 om afskaffelse af tvangsarbejde.

(Første behandling findes i tidenden sp. 494).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt med 112 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet socialministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning vedrørende den af den internationale arbejds-konference i Genève i året 1957 vedtagne konvention nr. 106 om ugentlig hvile inden for handels- og kontorvirksomheder.

(Første behandling findes i tidenden sp. 500).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt med 120 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet socialministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 451, fremsættelsen i tidenden sp. 564).